

IV

(Handelingen die vóór 1 december 2009 zijn aangenomen krachtens het EG-Verdrag, het EU-Verdrag en het Euratom-Verdrag)

BESLUIT VAN DE TOEZICHTHOUDENDE AUTORITEIT VAN DE EVA

Nr. 190/09/COL

van 22 april 2009

houdende de negenezestigste wijziging van de formele en materiële regels op het gebied van staatssteun door de invoeging van een herzien hoofdstuk over de tijdelijke kaderregeling inzake staatssteun ter stimulering van de toegang tot financiering in de huidige financiële en economische crisis

DE TOEZICHTHOUDENDE AUTORITEIT VAN DE EVA ⁽¹⁾,

GEZIEN de Overeenkomst betreffende de Europese Economische Ruimte ⁽²⁾, en met name de artikelen 61, 62 en 63 en Protocol nr. 26,

GEZIEN de Overeenkomst tussen de EVA-staten betreffende de oprichting van een Toezichthoudende Autoriteit en een Hof van Justitie ⁽³⁾, en met name artikel 24 en artikel 5, lid 2, onder b),

OVERWEGENDE dat de Autoriteit, overeenkomstig artikel 24 van de Toezichtovereenkomst, uitvoering geeft aan de staatssteunbepalingen van de EER-Overeenkomst;

OVERWEGENDE dat de Autoriteit, overeenkomstig artikel 5, lid 2, onder b), van de Toezichtovereenkomst, mededelingen en richtsnoeren bekendmaakt over aangelegenheden waarop de EER-Overeenkomst betrekking heeft, indien die overeenkomst of de Toezichtovereenkomst daarin uitdrukkelijk voorziet of indien de Autoriteit zulks nodig acht,

WIJZENDE OP de formele en materiële regels op het gebied van staatssteun, die op 19 januari 1994 door de Autoriteit zijn vastgesteld ⁽⁴⁾;

OVERWEGENDE dat de Commissie van de Europese Gemeenschappen (hierna „de Commissie” genoemd) op 25 februari 2009 een mededeling heeft goedgekeurd tot wijziging van de tijdelijke communautaire kaderregeling inzake staatssteun ter stimulering van de toegang tot financiering in de huidige financiële en economische crisis ⁽⁵⁾;

OVERWEGENDE dat deze mededeling tevens voor de Europese Economische Ruimte relevant is;

OVERWEGENDE dat een uniforme toepassing van de EER-regels inzake staatssteun in de gehele Europese Economische Ruimte dient te worden gewaarborgd;

OVERWEGENDE dat de Autoriteit ingevolge punt II onder de titel „ALGEMEEN” aan het einde van bijlage XV bij de EER-Overeenkomst, na overleg met de Commissie, besluiten dient vast te stellen die met de besluiten van de Commissie overeenstemmen;

NA OVERLEG met de Commissie;

EROP WIJZENDE dat de Autoriteit bij brief van 31 maart 2009 de EVA-staten ter zake heeft geraadpleegd,

BESLUIT:

Artikel 1

De tijdelijke kaderregeling inzake staatssteun ter stimulering van de toegang tot financiering in de huidige financiële en economische crisis (hierna de „*tijdelijke kaderregeling*” genoemd) is van toepassing van 29 januari 2009 tot en met 31 december 2010.

Krachtens de slotbepalingen van de tijdelijke kaderregeling kan de Autoriteit, waar nodig en nuttig, tevens specifieke aspecten van haar benadering verder verduidelijken.

⁽¹⁾ Hierna „de Autoriteit” genoemd.

⁽²⁾ Hierna „de EER-Overeenkomst” genoemd.

⁽³⁾ Hierna „de Toezichtovereenkomst” genoemd.

⁽⁴⁾ Richtsnoeren voor de toepassing en uitlegging van de artikelen 61 en 62 van de EER-Overeenkomst en artikel 1 van Protocol nr. 3 bij de Toezichtovereenkomst, op 19 januari 1994 vastgesteld en uitgevaardigd door de Toezichthoudende Autoriteit van de EVA, bekendgemaakt in Publicatieblad van de Europese Unie (hierna „PB” genoemd) L 231 van 3.9.1994, blz. 1 en EER-supplement nr. 32 van 3.9.1994, blz. 1, laatstelijk gewijzigd op 29 januari 2009, hierna „de richtsnoeren staatssteun” genoemd. Een geactualiseerde versie van de richtsnoeren staatssteun is beschikbaar op de website van de Autoriteit onder: <http://www.efasurv.int/fieldsOfWork/fieldstateaid/guidelines/>

⁽⁵⁾ De geconsolideerde versie is gepubliceerd in PB C 83 van 7.4.2009, blz. 1.

De toepassing van de tijdelijke kaderregeling heeft uitgewezen dat er meer duidelijkheid moet worden geboden over de toepasselijkheid van artikel 61, lid 3, onder b), van de EER-Overeenkomst, het bestaande kader voor de bepaling van referentie- en disconteringspercentages en de toepassing van de steun in de vorm van garanties.

De richtsnoeren staatssteun worden gewijzigd door wijzigingen aan te brengen in het hoofdstuk van de richtsnoeren genaamd „Tijdelijke kaderregeling inzake staatssteun ter stimulering van de toegang tot financiering in de huidige financiële en economische crisis”.

De volgende wijzigingen van de tijdelijke kaderregeling worden van kracht op de datum waarop het onderhavige besluit wordt vastgesteld:

1) Aan punt 4.1 wordt de volgende alinea toegevoegd:

„Derhalve dienen de EVA-staten aan te tonen dat de bij de Autoriteit aangemelde staatssteunmaatregelen noodzakelijk, passend en evenredig zijn om een ernstige verstoring in de economie van een EVA-staat op te heffen, en dat volledig wordt voldaan aan alle voorwaarden.”.

2) Punt 4.3.2 wordt als volgt gewijzigd:

a) De letters a) en b) worden vervangen door:

„a) voor kmo's staan de EVA-staten een verlaging toe van maximaal 25 % van de jaarlijks te betalen premie voor nieuwe garanties die zijn toegekend overeenkomstig de in de bijlage vastgestelde „safe-harbour”-bepalingen (*);

(*) De in de bijlage genoemde premies nuanceren de „safe-harbour”-bepalingen van de richtsnoeren staatssteun in de vorm van garanties, doordat zij verschillende niveaus van zekerheidsstelling in aanmerking nemen. Zij kunnen tevens als benchmark worden gebruikt om het verenigbare steunelement te berekenen dat besloten ligt in de garantiemaatregelen die onder punt 4.2 van deze kaderregeling vallen.

De berekening van de „safe-harbour”-premies is gebaseerd op de opslagen die in de richtsnoeren betreffende de referentie- en disconteringspercentages zijn vastgesteld, waarop een extra vermindering met 20 basispunten wordt toegepast (zie voetnoot 12 van voornoemde richtsnoeren). Daarbij vormde echter voor elke ratingcategorie de „safe-harbour”-premie als bedoeld in de richtsnoeren inzake staatssteun in de vorm van garanties de bovenste grenswaarde. Wat de definitie van de verschillende niveaus van zakelijke zekerheden betreft, zie voetnoot 2, bladzijde 1, van de richtsnoeren betreffende de referentie- en disconteringspercentages.”;

b) voor grote ondernemingen staan de EVA-staten eveneens een verlaging toe van maximaal 15 % van de jaarlijkse premie voor nieuwe garanties die wordt berekend op basis van dezelfde in de bijlage vastgestelde „safe-harbour”-bepalingen.

b) de letter f) wordt vervangen door:

„f) de garantie dekt niet meer dan 90 % van de lening gedurende de looptijd van de lening;”;

c) De letter h) wordt vervangen door:

„h) de verlaging van de garantiepremie wordt toegepast gedurende een periode van ten hoogste twee jaar vanaf de toekenning van de garantie. Wanneer de looptijd van de onderliggende lening langer is dan twee jaar, mogen de EVA-staten de „safe-harbour”-premies als bedoeld in de bijlage gedurende een bijkomende periode van maximaal acht jaar toepassen zonder verlaging;”.

3) Punt 4.4.1 wordt vervangen door:

„4.4.1. In de richtsnoeren betreffende de referentie- en disconteringspercentages wordt een methode ingevoerd voor de berekening van het referentiepercentage, op basis van het eenjaars inter-bank offered rate (IBOR), vermeerderd met 60 tot 1 000 basispunt, afhankelijk van de kredietwaardigheid van de betrokken onderneming en de omvang van de geboden zakelijke zekerheden. De methode waarmee de referentie- en disconteringspercentages worden berekend kan door de Autoriteit worden gewijzigd naargelang van de heersende marktsituatie. Wanneer de EVA-staten de berekeningsmethode van de referentie- en disconteringspercentages toepassen die is vastgesteld in de richtsnoeren welke op het tijdstip van de toekenning van de lening van kracht zijn, en zich houden aan de in die richtsnoeren genoemde voorwaarden, dan omvat de rente in beginsel geen staatssteun.”.

4) Punt 4.5.1 wordt vervangen door:

„4.5.1. In de richtsnoeren betreffende de referentie- en disconteringspercentages van de Autoriteit wordt een methode ingevoerd voor de berekening van het referentiepercentage, op basis van het eenjaars inter-bank offered rate (IBOR), vermeerderd met 60 tot 1 000 basispunt, afhankelijk van de kredietwaardigheid van de betrokken onderneming en de omvang van de geboden zakelijke zekerheden. De methode waarmee de referentie- en disconteringspercentages worden berekend kan door de Autoriteit worden gewijzigd naargelang van de heersende marktsituatie. Wanneer de EVA-staten de berekeningsmethode van de referentie- en disconteringspercentages toepassen die is vastgesteld in de richtsnoeren welke op het tijdstip van de toekenning van de lening van kracht zijn, en zich houden aan de in die richtsnoeren genoemde voorwaarden, dan omvat de rente in beginsel geen staatssteun.”.

5) De volgende bijlage wordt toegevoegd:

„BIJLAGE

Tijdelijke kaderregeling „safe-harbours” in basispunten (*)			
Ratingcategorie (Standard & Poor's)	Zekerheidsstelling		
	Hoog	Normaal	Laag
AAA	40	40	40
AA+ AA AA-	40	40	40
A+ A A-	40	55	55
BBB+ BBB BBB-	55	80	80
BB+ BB	80	200	200
BB- B+	200	380	380
B B-	200	380	630
CCC en lager	380	630	980

(*) Voor ondernemingen zonder kredietverleden of waarvan de rating niet op grond van een balansbenadering wordt bepaald, zoals bepaalde special-purpose-entiteiten of startende ondernemingen, kunnen de EVA-staten een verlaging toekennen met maximaal 15 % (25 % voor kmo's) van de bijzondere „safe-harbour”-premie die in de richtsnoeren inzake staatssteun in de vorm van garanties op 3,8 % wordt bepaald. De premie kan echter nimmer lager zijn dan de premie die voor de moederonderneming of moeder-ondernemingen zou gelden.”.

Dit nieuwe hoofdstuk is als bijlage aan dit besluit gehecht.

Artikel 2

Dit besluit is gericht tot de Republiek IJsland, het Vorstendom Liechtenstein en het Koninkrijk Noorwegen.

Artikel 3

Slechts de tekst in de Engelse taal is authentiek.

Gedaan te Brussel, 22 april 2009.

Voor de Toezichthoudende Autoriteit van de EVA

Per SANDERUD
Voorzitter

Kurt JÄGER
Lid van het College

BIJLAGE

Tijdelijke kaderregeling inzake staatssteun ter verbetering van de toegang tot financiering in de huidige financiële en economische crisis

1. DE FINANCIËLE CRISIS, DE GEVOLGEN ERVAN VOOR DE REËLE ECONOMIE EN DE NOODZAAK VAN TIJDELIJKE MAATREGELLEN

1.1. *De financiële crisis en de gevolgen ervan voor de reële economie*

- (1) De Commissie (hierna „de Commissie” genoemd) heeft op 26 november 2008 de mededeling „Een Europees economisch herstelplan” (hierna „het herstelplan” genoemd) aangenomen om Europa uit de huidige financiële crisis te halen ⁽¹⁾. Het herstelplan steunt op twee grote pijlers die elkaar onderling versterken. Dit zijn in de eerste plaats maatregelen op korte termijn om de vraag te bevorderen, banen te redden en het vertrouwen te helpen herstellen, en ten tweede „slimme investeringen” om de groei te stimuleren en op langere termijn duurzame welvaart tot stand te brengen. Het herstelplan zal de hervormingen die reeds ten uitvoer worden gelegd in het kader van de Lissabonstrategie intensiveren en bespoedigen.
  - (2) Hierbij bestaat de uitdaging erin om overheidsingrijpen te vermijden, waardoor de doelstelling inzake minder en beter gerichte staatssteun zou worden ondergraven. Onder bepaalde omstandigheden kan nieuwe, tijdelijke staatssteun evenwel nodig zijn.
  - (3) De Toezichthoudende Autoriteit van de EVA (hierna „de Autoriteit” genoemd) is van mening dat er nieuwe instrumenten moeten worden ingevoerd om de staatssteunregels zodanig toe te passen dat de crisis met maximale flexibiliteit kan worden aangepakt, terwijl tegelijkertijd eerlijke concurrentieverhoudingen gehandhaafd worden en onrechtmatige concurrentiebeperkingen worden vermeden. In deze richtsnoeren wordt nader aangegeven over welke aanvullende, tijdelijke mogelijkheden de EVA-staten beschikken voor het verlenen van staatssteun.
  - (4) Ten eerste heeft de financiële crisis de banksector van de EER zwaar getroffen en is de impact op IJsland zonder weerga. De Europese Raad heeft onderstreept dat, hoewel beslissingen om tot overheidsingrijpen over te gaan op nationaal niveau moeten worden genomen, dat deze beslissingen binnen een gecoördineerd kader en op grond van een aantal gemeenschappelijke communautaire beginselen tot stand moeten komen ⁽²⁾. De Commissie heeft onmiddellijk met allerlei maatregelen gereageerd, waaronder de vaststelling van de mededeling inzake de toepassing van de staatssteunregels op maatregelen in het kader van de huidige wereldwijde financiële crisis genomen met betrekking tot financiële instellingen ⁽³⁾ en van een aantal besluiten waarbij reddingssteun aan financiële instellingen wordt toegestaan. De Autoriteit heeft overeenkomstige maatregelen vastgesteld ⁽⁴⁾.
  - (5) Toereikende en betaalbare toegang tot financiering is een voorwaarde voor investeringen, groei en het scheppen van werkgelegenheid door de particuliere sector. De EVA-staten moeten het hefboomvermogen dat zij hebben gekregen door de toekenning van omvangrijke financiële steun aan de banksector, aanwenden om ervoor te zorgen dat deze steun niet slechts tot een verbetering van de financiële positie van de banken leidt zonder de economie als geheel ten goede te komen. Steun voor de financiële sector moet daarom doelgericht zijn om ervoor te zorgen dat de banken hun normale leningsactiviteiten hervatten. De Autoriteit zal hiermee rekening houden bij de beoordeling van de aan banken verleende staatssteun.
  - (6) De situatie op de financiële markten lijkt weliswaar te verbeteren, maar de gevolgen van de financiële crisis voor de reële economie worden thans in volle hevigheid voelbaar. Een zeer ernstige neergang tast de algehele economie aan en treft huishoudens, bedrijven en werkgelegenheid. Met name zijn de banken, als gevolg van de crisis op de financiële markten, een „deleveraging”-proces begonnen en hebben een veel grotere risicoaversie dan in voorgaande jaren, wat tot kredietchaarste leidt. De financiële crisis zou aldus tot kredietrantsoenering, een daling van de vraag en recessie kunnen leiden.
  - (7) Deze moeilijkheden zouden niet alleen zwakke ondernemingen zonder solvabiliteitsbuffers kunnen treffen, maar ook gezonde ondernemingen die geconfronteerd worden met een plotselinge schaarste of zelfs onbeschikbaarheid van krediet. Dit geldt vooral voor kleine en middelgrote ondernemingen („kmo's”), die hoe dan ook moeilijker financiering kunnen krijgen dan grotere ondernemingen. Deze situatie zou niet alleen de economische toestand van veel gezonde ondernemingen en hun werknemers op korte en middellange termijn ernstig kunnen aantasten, maar kan ook op langere termijn negatieve gevolgen hebben omdat alle EER-investeringen in de toekomst — in het bijzonder met het oog op duurzame groei en andere doelstellingen van de Lissabonstrategie — zouden kunnen worden uitgesteld of zelfs volledig geschrapt.
- 1.2. *Een zorgvuldige coördinatie van nationale steunmaatregelen op EER-niveau*
- (8) In de huidige financiële situatie zouden de EVA-staten geneigd kunnen zijn op eigen houtje op te treden en met name een subsidiewedloop kunnen beginnen om hun ondernemingen te steunen. In het verleden is gebleken dat

⁽¹⁾ Mededeling van de Commissie aan de Europese Raad, COM(2008) 800.

⁽²⁾ Conclusies van de Raad (Ecofin) van 7 oktober 2008.

⁽³⁾ PB C 270 van 25.10.2008, blz. 8.

⁽⁴⁾ Zie de hoofdstukken van de richtsnoeren over de toepassing van de staatssteunregels op maatregelen in het kader van de huidige wereldwijde financiële crisis genomen met betrekking tot financiële instellingen, over de herkapitalisatie van financiële instellingen in de huidige financiële crisis: beperking van steun tot het noodzakelijke minimum en bescherming tegen buitensporige mededingingsverstoringen, vastgesteld op 29 januari 2009.

dergelijk individueel optreden niet doeltreffend kan zijn en de interne markt ernstig kan schaden. Wanneer steun wordt geboden, waarbij ten volle rekening wordt gehouden met de huidige bijzondere economische situatie, is het derhalve van cruciaal belang te zorgen voor een gelijk speelveld voor ondernemingen in de EER en te voorkomen dat de EVA-staten een subsidierace beginnen die niet vol te houden is en die de EER als geheel zou schaden. Het mededingingsbeleid moet dit waarborgen.

1.3. *De behoefte aan tijdelijke staatssteunmaatregelen*

- (9) De in deze richtsnoeren vervatte tijdelijke aanvullende maatregelen hebben twee doelstellingen: allereerst om, in het licht van de tijdelijke, uitzonderlijke problemen in verband met de bankcrisis, het verstrekken van leningen aan ondernemingen door banken weer op gang te brengen en er zo voor te zorgen dat deze ondernemingen blijvend toegang tot financiering hebben. In dit verband zijn kmo's bijzonder belangrijk voor de algehele economie in de EER, en zal de verbetering van hun financiële situatie ook positieve gevolgen hebben voor grote ondernemingen, hetgeen de algemene economische groei en de modernisering op langere termijn ten goede komt.
- (10) De tweede doelstelling is om ondernemingen ertoe aan te zetten in de toekomst te blijven investeren, met name in een economie met duurzame groei. Het zou immers dramatische gevolgen kunnen hebben indien, als gevolg van de huidige crisis, de belangrijke vooruitgang die op milieugebied is geboekt in het gedrang zou komen of zelfs verloren zou gaan. Daarom is het noodzakelijk om tijdelijke steun aan ondernemingen te verlenen voor investeringen in milieuprojecten (die onder andere de industrie in de EER een voorsprong op technologisch gebied zouden kunnen geven), waardoor dringend noodzakelijke financiële steun wordt gecombineerd met langetermijnvoordelen voor de EER.
- (11) De onderhavige richtsnoeren nemen eerst de talrijke mogelijkheden op het gebied van overheidssteun onder de loep waarover de EVA-staten krachtens de bestaande staatssteunregels reeds beschikken, en gaat vervolgens in op de bijkomende steunmaatregelen die de EVA-staten tijdelijk mogen nemen om de moeilijke toegang tot financiering aan te pakken waarmee sommige ondernemingen momenteel kampen, en om investeringen in milieudoelstellingen te stimuleren.
- (12) Volgens de Autoriteit zijn de voorgestelde steuninstrumenten het meest geschikt om die doelstellingen te verwezenlijken.

2. ALGEMENE ECONOMISCHE BELEIDSMAATREGELN

- (13) Het herstelplan is aangenomen in reactie op de huidige economische situatie. Gezien de omvang van de crisis moet de Gemeenschap een gecoördineerde aanpak volgen die voldoende drastisch en doortastend is om het vertrouwen van consumenten en bedrijfsleven te herstellen. Dit geldt ook voor het herstel in de EVA-staten.
- (14) De strategische doelstellingen van het herstelplan zijn:
- snel de vraag stimuleren en het consumentenvertrouwen herstellen;
  - de menselijke kosten van de economische neergang en de gevolgen daarvan voor de kwetsbaarste groepen beperken. Veel werknemers en hun gezinnen worden of zullen worden getroffen door de crisis. Er kan actie worden ondernomen om het banenverlies een halt toe te roepen en om mensen te helpen snel weer tot de arbeidsmarkt toe te treden in plaats van langdurig werkloos te blijven;
  - ertoe bijdragen dat Europa klaar is om van een later groeiherstel te profiteren door ervoor te zorgen dat de Europese economie voldoet aan de eisen op het gebied van concurrentievermogen en duurzaamheid en de toekomstige behoeften, zoals uiteengezet in de Lissabonstrategie. Dit betekent dat innovatie moet worden ondersteund, een kenniseconomie moet worden opgebouwd en de ontwikkeling in de richting van een koolstofarme economie waarin zuinig met grondstoffen wordt omgegaan, moet worden bespoedigd.
- (15) Om deze doelstellingen te verwezenlijken beschikken de EVA-staten reeds over een aantal instrumenten die niet als staatssteun worden beschouwd. Er kunnen bijvoorbeeld ondernemingen zijn die nog moeilijker dan andere ondernemingen toegang tot financiering krijgen, waardoor zij het aantrekken van de middelen die zij nodig hebben voor hun groei en voor de tenuitvoerlegging van geplande investeringen uitstellen of zelfs in gevaar brengen. De EVA-staten zouden een reeks algemene beleidsmaatregelen kunnen nemen die voor alle ondernemingen op hun grondgebied gelden en daardoor niet onder de staatssteunregels vallen, waarbij dergelijke financieringsproblemen op korte en middellange termijn tijdelijk worden verlicht. Zo zouden bijvoorbeeld de termijnen voor de afdracht van socialezekerheidspremies en soortgelijke lasten, of zelfs de betalingstermijnen voor belastingen kunnen worden verlengd, of er zouden maatregelen ten behoeve van werknemers kunnen worden vastgesteld. Indien deze maatregelen voor alle ondernemingen gelden, vormen zij in beginsel geen staatssteun.

- (16) De EVA-staten kunnen ook consumenten rechtstreeks financieel steunen, bijvoorbeeld voor het vernietigen van oude producten en/of het kopen van groene producten. Wanneer dergelijke steun ongeacht de herkomst van het product wordt verleend, vormt deze geen staatssteun.
- (17) Daarnaast kunnen algemene programma's van de Gemeenschap, zoals het kaderprogramma voor concurrentievermogen en innovatie (2007-2013), vastgesteld bij Besluit nr. 1639/2006/EG van het Europees Parlement en de Raad ⁽⁵⁾ en het zevende kaderprogramma van de Europese Gemeenschap voor activiteiten op het gebied van onderzoek, technologische ontwikkeling en demonstratie (2007-2013), vastgesteld bij Besluit nr. 1982/2006/EG van het Europees Parlement en de Raad ⁽⁶⁾ zoveel mogelijk worden benut om kmo's, maar ook grote ondernemingen te steunen.

3. STAATSSTEUN MET BESTAANDE INSTRUMENTEN

- (18) In de afgelopen jaren heeft de Autoriteit de staatssteunregels sterk gemoderniseerd om de EVA-staten aan te moedigen hun steun meer te richten op duurzame investeringen, en aldus bij te dragen tot de doelstellingen van de Lissabonstrategie. Daarbij is bijzondere aandacht besteed aan kmo's en zijn meer mogelijkheden gecreëerd om staatssteun te verlenen. Bovendien zijn de staatssteunregels sterk vereenvoudigd en gestroomlijnd middels de onlangs goedgekeurde algemene groepsvrijstellingsverordening ⁽⁷⁾, waardoor de EVA-staten thans over een ruim arsenaal aan steunmaatregelen beschikken met een minimum aan administratieve lasten. In de huidige economische situatie zijn de volgende bestaande staatssteuninstrumenten bijzonder belangrijk:
- (19) De de-minimisverordening ⁽⁸⁾, zoals aangepast aan de EER-Overeenkomst, bepaalt dat steunmaatregelen tot een maximumbedrag van 200 000 EUR per onderneming over een periode van drie jaar geen steun vormen in de zin van de EER-Overeenkomst. Die verordening bepaalt tevens dat garanties van ten hoogste 1,5 miljoen EUR het de-minimisplafond niet overschrijden en daarom evenmin staatssteun vormen. De EVA-staten kunnen derhalve dergelijke garanties verlenen zonder het dienovereenkomstige steunequivalent te berekenen en zonder administratieve lasten.
- (20) De voornoemde algemene groepsvrijstellingsverordening neemt een centrale positie in binnen de staatssteunregels doordat deze de staatssteunprocedure voor bepaalde belangrijke steunmaatregelen vereenvoudigt en de heroriëntering van staatssteun op de prioritaire doelstellingen van de EER aanmoedigt. Alle sectoren die reeds onder eerdere groepsvrijstellingsverordeningen vielen, zijn evenals nieuwe sectoren (innovatie, milieu, onderzoek en ontwikkeling voor grotere ondernemingen, risicokapitaalmaatregelen voor kmo's) in één instrument ondergebracht. In alle gevallen die onder de algemene groepsvrijstellingsverordening vallen, kunnen de EVA-staten steun verlenen zonder deze eerst bij de Autoriteit aan te melden. De snelheid van de procedure wordt daarmee volledig door de EVA-staten bepaald. De algemene groepsvrijstellingsverordening is bijzonder belangrijk voor kmo's omdat zij specifieke regels inzake investerings- en werkgelegenheidssteun bevat die uitsluitend voor kmo's zijn bedoeld. Bovendien zijn alle 26 maatregelen die de verordening bevat toegankelijk voor kmo's, waardoor de EVA-staten kmo's gedurende de verschillende fasen van hun ontwikkeling kunnen volgen en hen kunnen bijstaan op uiteenlopende gebieden als de toegang tot financiering, onderzoek en ontwikkeling, innovatie, opleiding, werkgelegenheid, milieubescherming enz.
- (21) Overeenkomstig nieuwe richtsnoeren inzake staatssteun voor milieubescherming ⁽⁹⁾ mogen EVA-staten onder meer de volgende staatssteun verlenen:
- steun voor ondernemingen die hun milieuprestatie verbeteren tot boven de communautaire normen, of bij gebreke van communautaire normen tot ten hoogste 70 % van de extra investeringskosten (ten hoogste 80 % op het gebied van eco-innovatie) voor kleine ondernemingen en ten hoogste 100 % van de extra investeringskosten indien de steun volgens een werkelijk concurrerende inschrijvingsprocedure wordt toegekend; dit geldt zelfs voor grote ondernemingen; steun voor vroege aanpassing aan toekomstige communautaire normen en steun voor milieustudies zijn eveneens mogelijk;
  - op het gebied van hernieuwbare energiebronnen en warmtekrachtkoppeling mogen de EVA-staten exploitatiesteun verlenen om alle extra productiekosten te dekken;
  - om de milieudoelstellingen inzake energiebesparing en de vermindering van broeikasgasemissies te verwezenlijken, mogen de EVA-staten steun verlenen die ondernemingen in staat stelt energie te besparen, alsmede steun voor hernieuwbare energie en warmtekrachtkoppeling van ten hoogste 80 % van de extra investeringskosten voor kleine ondernemingen en van ten hoogste 100 % van de extra investeringskosten wanneer de steun wordt toegekend volgens een werkelijk concurrerende inschrijvingsprocedure.

⁽⁵⁾ PB L 310 van 9.11.2006, blz. 15.

⁽⁶⁾ PB L 412 van 30.12.2006, blz. 1.

⁽⁷⁾ Verordening (EG) nr. 800/2008 van de Commissie van 6 augustus 2008 waarbij bepaalde categorieën steun op grond van de artikelen 87 en 88 van het Verdrag met de gemeenschappelijke markt verenigbaar worden verklaard (de algemene groepsvrijstellingsverordening) (PB L 214 van 9.8.2008, blz. 3), opgenomen in punt Ij van bijlage XV bij de EER-Overeenkomst door middel van Besluit nr. 120/2008 van het Gemengd Comité van de EER van 7 november 2008 (PB L 339 van 18.12.2008, blz. 111, en EER-supplement nr. 79 van 18.12.2008), in werking getreden per 8.11.2008.

⁽⁸⁾ Verordening (EG) nr. 1998/2006 van de Commissie van 15 december 2006 betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het EG-Verdrag op de-minimissteun (PB L 379 van 28.12.2006, blz. 5), opgenomen in punt 1ea van bijlage XV bij de EER-Overeenkomst door middel van Besluit nr. 29/2007 van het Gemengd Comité van de EER (PB L 209 van 9.8.2007, blz. 52 en EER-supplement nr. 38 van 9.8.2007, blz. 34), in werking getreden op 28.4.2007.

⁽⁹⁾ Een geactualiseerde versie van de richtsnoeren inzake overheidssteun is beschikbaar op de website van de Autoriteit: http://www.eftasur.int/fieldsofwork/fieldstateaid/state_aid_guidelines/

- (22) Op 7 februari 2007 stelde de Autoriteit nieuwe richtsnoeren inzake staatssteun voor onderzoek, ontwikkeling en innovatie vast. Die regeling bevat nieuwe bepalingen op het gebied van innovatie die met name bedoeld zijn voor kmo's en die de mogelijkheid bieden om steun meer te richten op het scheppen van werkgelegenheid en groei overeenkomstig de in de Lissabonstrategie uitgezette koers. De EVA-staten mogen onder meer de volgende staatssteun verlenen:
- steun voor O&O-projecten, met name voor fundamenteel onderzoek, van ten hoogste 100 % van de in aanmerking komende kosten en voor industrieel onderzoek van ten hoogste 80 % voor kleine ondernemingen;
  - steun voor innovatieve starters van ten hoogste 1 miljoen eur en zelfs meer in steungebieden, steun voor innovatieclusters, steun voor innovatieadviesdiensten en voor diensten inzake innovatie-ondersteuning;
  - steun voor het inhuren van hooggekwalificeerd personeel, voor technische haalbaarheidsstudies, voor proces- en organisatie-innovatie bij dienstverleningsactiviteiten en steun aan kmo's voor de kosten van industriële-eigendomsrechten.
- (23) Opleiding is ook essentieel voor het concurrentievermogen. Het is van het grootste belang om investeringen in opleiding te handhaven om nieuwe vaardigheden te ontwikkelen, zelfs in een periode van stijgende werkloosheid. Krachtens de nieuwe groepsvrijstellingsverordening mogen de EVA-staten zowel algemene als specifieke opleidingssteun aan ondernemingen toekennen van ten hoogste 80 % van de in aanmerking komende kosten.
- (24) In 2008 heeft de Autoriteit nieuwe richtsnoeren inzake staatssteun in de vorm van garanties aangenomen, waarin wordt aangegeven onder welke voorwaarden overheids garanties voor leningen geen staatssteun vormen. Volgens die richtsnoeren wordt een garantie met name niet als staatssteun beschouwd wanneer hiervoor een marktconforme prijs wordt betaald. De nieuwe richtsnoeren verduidelijken niet alleen de voorwaarden die bepalen of er al dan niet sprake is van staatssteun in de vorm van garanties, maar introduceren ook, voor het eerst, speciale „safe-harbour“-premies voor kmo's, waardoor garanties gemakkelijker maar toch veilig kunnen worden gebruikt om de financiering van kmo's te stimuleren.
- (25) Op 25 oktober 2006 stelde de Autoriteit nieuwe communautaire richtsnoeren inzake staatssteun ter bevordering van risicokapitaalinvesteringen in kleine en middelgrote ondernemingen vast. Deze richtsnoeren zijn bedoeld voor innovatieve en snelgroeiende kmo's — een belangrijk aandachtspunt van de Lissabonstrategie. De Autoriteit stelde daarin een nieuwe „safe-harbour“-drempel vast van 1,5 miljoen EUR per doel-kmo, een stijging met 50 %. Onder dit plafond erkent de Autoriteit in de regel dat alternatieve financiering via financiële markten ontbreekt (d.w.z. dat er sprake is van marktfalen). Daarnaast is steun voor risicokapitaal in de algemene groepsvrijstellingsverordening opgenomen.
- (26) In achterstandsgebieden mogen de EVA-staten investeringssteun toekennen voor de oprichting van een nieuwe vestiging, de uitbreiding van een bestaande vestiging of de diversificatie van de productie van een vestiging naar nieuwe producten op basis van de richtsnoeren inzake steunmaatregelen 2007-2013 die sinds januari 2007 worden toegepast.
- (27) Die richtsnoeren inzake regionale steun 2007-2013 introduceren ook een nieuwe vorm van steun om de ondersteuning van pas opgerichte bedrijven en van kleine ondernemingen in de vroege ontwikkelingsfase in steungebieden te stimuleren.
- (28) Volgens de bestaande richtsnoeren inzake reddings- en herstructureringssteun aan ondernemingen in moeilijkheden mogen de EVA-staten tevens steun verlenen aan ondernemingen die overheidssteun nodig hebben. Hiertoe kunnen de EVA-staten regelingen op het gebied van reddings- en/of herstructureringssteun ten behoeve van kmo's aannemen.

4. TOEPASSELIJKHEID VAN ARTIKEL 61, LID 3, ONDER b), VAN HET VERDRAG

4.1. Algemene beginselen

- (29) Volgens artikel 61, lid 3, onder b), van de EER-Overeenkomst kan de Autoriteit steunmaatregelen „om een ernstige verstoring in de economie van een EVA-staat op te heffen” verenigbaar met de werking van de EER-Overeenkomst verklaren. Deze bepaling is gelijk aan artikel 87, lid 3, onder b), van het EG-Verdrag, met betrekking waartoe het Gerecht van eerste aanleg heeft geoordeeld dat een dergelijke verstoring de economie van de betrokken lidstaat in zijn geheel moet aantasten, en niet louter de economie van een van de regio's of delen van zijn grondgebied. Dit strookt met de noodzaak om uitzonderingsbepalingen zoals artikel 61, lid 3, onder b), van de EER-Overeenkomst strikt te interpreteren ⁽¹⁰⁾.
- (30) De Commissie heeft in haar beschikkingen steeds een dergelijke strikte interpretatie toegepast ⁽¹¹⁾. Ook de Autoriteit heeft een strikte uitlegging van artikel 61, lid 3, onder b), van de EER-Overeenkomst gehanteerd ⁽¹²⁾.
- (31) In dit verband is de Autoriteit van oordeel dat de huidige wereldwijde crisis, afgezien van noodsteun aan het financiële stelsel, buitengewone beleidsinitiatieven vergt.

⁽¹⁰⁾ Gevoegde zaken T-132/96 en T-143/96, *Freistaat Sachsen en Volkswagen AG/Commissie*, Jurispr. 1999, blz. II-3663, punt 167.

⁽¹¹⁾ Beschikking 98/490/EG van de Commissie in zaak C 47/96 *Crédit Lyonnais* (PB L 221 van 8.8.1998, blz. 28), punt 10.1, Beschikking 2005/345/EG van de Commissie in zaak C 28/02 *Bankgesellschaft Berlin* (PB L 116 van 4.5.2005, blz. 1), punten 153 e.v. en Beschikking 2008/263/EG van de Commissie in zaak C 50/06 *BAWAG* (PB L 83 van 26.3.2008, blz. 7), punt 166. Zie ook het besluit van de Commissie in zaak NN 70/07, *Northern Rock* (PB C 43 van 16.2.2008, blz. 1) en de beschikking van de Commissie van 4 juni 2008 in zaak C 9/08, *SachsenLB*, nog niet gepubliceerd.

⁽¹²⁾ De Autoriteit heeft nog nimmer een steunmaatregel op grond van artikel 61, lid 3, onder b), van de EER-Overeenkomst goedgekeurd.

- (32) Alle EVA-staten zullen door deze crisis worden getroffen, zij het op uiteenlopende wijze en in verschillende mate, en het is waarschijnlijk dat de werkloosheid zal toenemen, de vraag zal dalen, en de begrotingssituatie zal verslechteren.
- (33) Gezien de ernst van de huidige financiële crisis en de gevolgen ervan voor de gehele economie van de EVA-staten, is de Autoriteit van mening dat bepaalde soorten staatssteun gedurende een beperkte periode gerechtvaardigd zijn om deze moeilijkheden te overwinnen, en dat zij derhalve verenigbaar kunnen worden verklaard met de werking van de EER-Overeenkomst op basis van artikel 61, lid 3, onder b), van de EER-Overeenkomst.
- (34) De EVA-staten moeten daarom aantonen dat de steunmaatregelen die zij op grond van deze kaderregeling bij de Autoriteit hebben aangemeld noodzakelijk, passend en evenredig zijn om een ernstige verstoring in de economie van een EVA-staat op te heffen, en dat volledig aan alle voorwaarden is voldaan.

4.2. Beperkte steunbedragen die verenigbaar zijn

4.2.1. Bestaande regelgeving

- (35) Artikel 2 van de de-minimisverordening⁽¹³⁾ zoals aangepast aan de EER-Overeenkomst, bepaalt dat:

„Steunmaatregelen worden geacht niet aan alle criteria van artikel 61, lid 1, van de EER-Overeenkomst te voldoen — en zijn derhalve vrijgesteld van de aanmeldingsverplichting uit hoofde van artikel 2, van deel II van Protocol nr. 3 bij de Toezichtovereenkomst — indien zij aan de in de leden 2 tot en met 5 van dit artikel vastgestelde voorwaarden voldoen.

Het totale bedrag aan de-minimissteun dat aan een onderneming wordt verleend, ligt niet hoger dan 200 000 EUR over een periode van drie belastingjaren. Het totale bedrag aan de-minimissteun dat aan een onderneming die in het wegvervoer actief is, wordt verleend, ligt niet hoger dan 100 000 EUR over een periode van drie belastingjaren. Deze plafonds zijn van toepassing ongeacht de vorm van de de-minimissteun of het daarmee nagestreefde doel en ongeacht het feit of de door de EVA-staat verleende steun geheel of ten dele uit middelen van communautaire oorsprong wordt gefinancierd. Deze periode wordt vastgesteld op basis van de belastingjaren zoals de onderneming die in de betrokken EVA-staat voor fiscale doeleinden gebruikt.”.

4.2.2. Nieuwe maatregel

- (36) De financiële crisis tast niet alleen structureel zwakke ondernemingen aan, maar ook ondernemingen die met een plotselinge kredietschaarste of zelfs de onbeschikbaarheid van krediet worden geconfronteerd. Een verbetering in de financiële positie van deze ondernemingen zal gunstig zijn voor de economie van de EER als geheel.
- (37) Daarom wordt het in het licht van de huidige economische situatie noodzakelijk geacht, tijdelijk het verlenen van beperkte steunbedragen toe te staan, welke evenwel in het toepassingsgebied van artikel 61, lid 1, van het de EER-Overeenkomst vallen, omdat zij het in de de-minimisverordening vastgestelde plafond overschrijden.
- (38) De Autoriteit zal deze staatssteun op basis van artikel 61, lid 3, onder b), van de EER-Overeenkomst als verenigbaar met de gemeenschappelijke markt beschouwen, indien aan de volgende voorwaarden is voldaan:
- het steunbedrag is niet hoger dan een subsidie van 500 000 EUR per onderneming; alle bedragen moeten brutobedragen zijn vóór aftrek van belastingen of andere heffingen; wanneer steun in een andere vorm dan subsidies wordt verleend, is het steunbedrag het bruto-subsidie-equivalent van de steun;
  - de steun wordt verleend in de vorm van een regeling;
  - de steun wordt verleend aan ondernemingen die op 1 juli 2008 niet in moeilijkheden verkeerden⁽¹⁴⁾; de steun mag worden verleend aan ondernemingen die op die datum niet in moeilijkheden verkeerden doch vervolgens in moeilijkheden kwamen als gevolg van de wereldwijde financiële en economische crisis; de steunregeling geldt niet voor ondernemingen die actief zijn in de visserijsector;
  - de steun is geen exportsteun of steun waarbij binnenlandse producten ten opzichte van ingevoerde producten worden bevoordeeld;

⁽¹³⁾ Zie voetnoot 3.

⁽¹⁴⁾ Voor grote ondernemingen, zie punt 2.1 van de richtsnoeren inzake herstructureringssteun aan ondernemingen in moeilijkheden. Voor kmo's, zie artikel 1, lid 7, van de algemene groepsvrijstellingsverordening.

- e) de steun wordt uiterlijk op 31 december 2010 verleend;
- f) alvorens de steun toe te kennen, ontvangt de EVA-staat een verklaring van de betrokken onderneming, in schriftelijke of elektronische vorm, inzake eventuele andere de-minimissteun of steun krachtens deze maatregel die de onderneming in het lopende belastingjaar heeft ontvangen, en stelt de EVA-staat vast dat het totale steunbedrag dat de onderneming in de periode van 1 januari 2008 tot en met 31 december 2010 heeft ontvangen, niet hoger is dan 500 000 EUR;
- g) de steunregeling geldt niet voor ondernemingen die landbouwproducten produceren; zij mag van toepassing zijn op ondernemingen die landbouwproducten verwerken en afzetten⁽¹⁵⁾, tenzij het bedrag van de steun wordt vastgesteld op basis van de prijs of de hoeveelheid van deze producten die van primaire producenten worden gekocht of door de betrokken ondernemingen in de handel worden gebracht, of indien de steun slechts wordt verleend onder de voorwaarde dat deze geheel of gedeeltelijk aan primaire producenten wordt doorgegeven⁽¹⁶⁾.

4.3. Steun in de vorm van garanties

4.3.1. Bestaande regelgeving

- (39) De richtsnoeren inzake staatssteun in de vorm van garanties zijn bedoeld om de EVA-staten nauwkeurig voor te lichten over de beginselen waarop de Autoriteit voornemens is haar uitlegging van de artikelen 61 en 62 van de EER-Overeenkomst en de toepassing daarvan op staatsgaranties te baseren. Met name wordt in die richtsnoeren aangegeven onder welke voorwaarden een garantie wordt geacht geen staatssteun in te houden. Zij bevatten geen verenigbaarheidscriteria voor de beoordeling van garanties.

4.3.2. Nieuwe maatregel

- (40) Om de toegang tot financiering verder te verbeteren en de huidige grote risicoaversie bij de banken te verminderen, kan de toekenning van gesubsidieerde leninggaranties gedurende een beperkte periode een passende en doelgerichte oplossing zijn om de toegang van bedrijven tot financiering te vergemakkelijken.
- (41) De Autoriteit zal deze staatssteun op grond van artikel 61, lid 3, onder b), van de EER-Overeenkomst als verenigbaar met de werking van de EER-Overeenkomst aanmerken, indien aan elk van de volgende voorwaarden is voldaan:
  - a) voor kmo's staan de EVA-staten een verlaging toe van maximaal 25 % van de jaarlijks te betalen premie voor nieuwe garanties die zijn toegekend overeenkomstig de „safe-harbour“-bepalingen als bedoeld in de bijlage⁽¹⁷⁾;
  - b) voor grote ondernemingen staan de EVA-staten eveneens een verlaging toe van maximaal 15 % van de jaarlijkse premie voor nieuwe garanties die zijn berekend op basis van dezelfde „safe-harbour“-bepalingen als bedoeld in de bijlage;
  - c) wanneer het steunelement in garantieregelingen wordt berekend aan de hand van een methode die na de aanmelding ervan reeds door de Autoriteit is goedgekeurd op grond van een in de EER-Overeenkomst opgenomen verordening op het gebied van staatssteun⁽¹⁸⁾, kunnen de EVA-staten een soortgelijke verlaging van maximaal 25 % van de jaarlijkse premie voor nieuwe garanties voor kmo's toestaan en van maximaal 15 % voor grote ondernemingen;
  - d) het maximumbedrag van de lening is niet hoger dan de totale jaarlijkse loonsom van de begunstigde voor 2008 (inclusief sociale premies en de kosten van personeel dat op de locatie van de onderneming werkzaam is, maar formeel bij toeleveranciers in dienst is). Bij op of na 1 januari 2008 opgerichte ondernemingen mag het maximumbedrag van de lening niet hoger zijn dan de geraamde jaarlijkse loonsom voor de eerste twee exploitatiejaren;

⁽¹⁵⁾ Zoals gedefinieerd in de artikel 2, de leden 3 en 4, van Verordening (EG) nr. 1857/2006 van de Commissie van 15 december 2006 betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het Verdrag op staatssteun voor kleine en middelgrote ondernemingen die landbouwproducten produceren, en tot wijziging van Verordening (EG) nr. 70/2001 (PB L 358 van 16.12.2006, blz. 3).

⁽¹⁶⁾ De bepalingen inzake staatssteun in de artikelen 61-63 van de EER-Overeenkomst zijn uitsluitend van toepassing, als de staatssteun wordt verleend aan ondernemingen die betrokken zijn bij de productie van producten die onder de EER-Overeenkomst vallen. Artikel 8, lid 3, van de EER-Overeenkomst bepaalt: „Tenzij anders bepaald, zijn de bepalingen van deze Overeenkomst slechts van toepassing op: a) de producten vallende onder de hoofdstukken 25 tot en met 97 van het geharmoniseerd systeem inzake de omschrijving en codering van goederen, met uitzondering van de in Protocol nr. 2 vermelde producten; b) de in Protocol nr. 3 opgenomen producten, behoudens de in dat protocol vervatte specifieke regelingen.“ Voor zover landbouwproducten niet onder de hoofdstukken 25 tot en met 97 van de het geharmoniseerd systeem inzake de omschrijving en de codering van goederen vallen of worden genoemd in Protocol nr. 3, is de EER-Overeenkomst hierop niet van toepassing.

⁽¹⁷⁾ De in de bijlage genoemde premies nuanceren de „safe-harbour“-bepalingen van de richtsnoeren inzake staatssteun in de vorm van garanties, doordat zij verschillende niveaus van zekerheidsstelling in aanmerking nemen. Zij kunnen tevens als benchmark worden gebruikt om het verenigbare steunelement te berekenen dat in de garantiemaatregelen die onder punt 4.2 van deze kaderregeling vallen, besloten ligt.

De berekening van de „safe-harbour“-premie is gebaseerd op de opslagen als bedoeld in de richtsnoeren betreffende referentie- en disconteringspercentages, waarop een extra vermindering met 20 basispunten wordt toegepast (zie voetnoot 12 van de richtsnoeren inzake staatssteun in de vorm van garanties (voetnoot 11 van de EU-tekst)). Daarbij vormde echter voor elke ratingcategorie de „safe-harbour“-premie als bedoeld in de richtsnoeren inzake staatssteun in de vorm van garanties de bovenste grenswaarde. Wat de definitie van de verschillende niveaus van zakelijke zekerheden betreft, zie voetnoot 2, blz. 1 van de richtsnoeren inzake referentie- en disconteringspercentages.

⁽¹⁸⁾ Zoals de algemene groepsvrijstellingsverordening of Verordening (EG) nr. 1628/2006 van de Commissie van 24 oktober 2006 betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het Verdrag op nationale regionale investeringssteun (PB L 302 van 1.11.2006, blz. 29), in de EER-Overeenkomst opgenomen in punt Ii van bijlage XV bij de EER-Overeenkomst bij Besluit nr. 157/2006 van het Gemengd Comité van de EER (PB L 89 van 29.3.2007, blz. 33 en EER-supplement nr. 15 van 29.3.2007, blz. 26), mits de goedgekeurde methode uitdrukkelijk betrekking heeft op het betrokken type garantieregelingen en het type onderliggende transacties.

- e) de garanties worden tot uiterlijk 31 december 2010 toegekend;
- f) de garantie dekt niet meer dan 90 % van de lening gedurende de looptijd van de lening;
- g) de garantie mag zowel investerings- als werkkapitaalkredieten betreffen;
- h) de verlaging van de garantiepremie wordt toegepast gedurende een periode van ten hoogste twee jaar vanaf de toekenning van de garantie. Wanneer de looptijd van de onderliggende lening langer is dan twee jaar, mogen de EVA-staten de „safe-harbour“-premies als bedoeld in de bijlage gedurende een bijkomende periode van maximaal acht jaar toepassen zonder verlaging;
- i) de steun wordt verleend aan ondernemingen die op 1 juli 2008 niet in moeilijkheden verkeerden ⁽¹⁹⁾; de steun mag worden verleend aan ondernemingen die op die datum niet in moeilijkheden verkeerden, doch vervolgens in moeilijkheden zijn gekomen als gevolg van de wereldwijde financiële en economische crisis.

4.4. Steun in de vorm van een rentesubsidie

4.4.1. Bestaande regelgeving

- (42) In de richtsnoeren betreffende de referentie- en disconteringspercentages wordt een methode ingevoerd voor de berekening van het referentiepercentage, op basis van het eenjaars inter-bank offered rate (IBOR), vermeerderd met 60 tot 1 000 basispunt, afhankelijk van de kredietwaardigheid van de betrokken onderneming en de omvang van de geboden zakelijke zekerheden. De methode waarmee de referentie- en disconteringspercentages worden berekend kan door de Autoriteit worden gewijzigd naargelang van de heersende marktsituatie. Wanneer de EVA-staten de berekeningsmethode van de referentie- en disconteringspercentages toepassen die is vastgesteld in de richtsnoeren die op het tijdstip van de toekenning van de lening van kracht zijn, en zich houden aan de in die richtsnoeren genoemde voorwaarden, dan omvat de rente in beginsel geen staatssteun.

4.4.2. Nieuwe maatregel

- (43) Ondernemingen kunnen moeite hebben om in de huidige marktomstandigheden financiering te verkrijgen. Daarom zal de Autoriteit aanvaarden dat overheids- of particuliere leningen worden verstrekt tegen een rente die ten minste gelijk is aan de overnight rente van de centrale bank, vermeerderd met een premie die gelijk is aan het verschil tussen de gemiddelde eenjaars interbankrente en de overnight rente van de centrale bank in de periode van 1 januari 2007 tot en met 30 juni 2008, vermeerderd met de kredietrisicopremie die overeenstemt met het risicoprofiel van de ontvanger, als bepaald in de richtsnoeren van de Autoriteit betreffende de referentie- en disconteringspercentages.
- (44) Het steunelement dat besloten ligt in het verschil tussen deze rentevoet en het overeenkomstig de richtsnoeren betreffende de referentie- en disconteringspercentages vastgestelde referentiepercentage, wordt tijdelijk als verenigbaar met de werking van de EER-Overeenkomst aangemerkt op grond van artikel 61, lid 3, onder b), mits aan de volgende voorwaarden is voldaan:
- a) de methode is van toepassing op alle uiterlijk op 31 december 2010 gesloten overeenkomsten, ongeacht de looptijd van de betrokken lening. De verlaagde rentepercentages mogen worden toegepast op rentebetalingen die vóór 31 december 2012 verschuldigd zijn ⁽²⁰⁾. Daarna geldt een rentepercentage dat ten minste gelijk is aan het percentage dat in de richtsnoeren betreffende de referentie- en disconteringspercentages is vastgesteld;
  - b) de steun wordt verleend aan ondernemingen die op 1 juli 2008 niet in moeilijkheden verkeerden ⁽²¹⁾; de steun mag worden verleend aan ondernemingen die op die datum niet in moeilijkheden verkeerden, doch vervolgens in moeilijkheden zijn gekomen als gevolg van de wereldwijde financiële en economische crisis.

4.5. Steun voor de productie van groene producten

4.5.1. Bestaande regelgeving

- (45) In de richtsnoeren van de Autoriteit betreffende de referentie- en disconteringspercentages wordt een methode ingevoerd voor de berekening van het referentiepercentage, op basis van het eenjaars inter-bank offered rate (IBOR), vermeerderd met 60 tot 1 000 basispunt, afhankelijk van de kredietwaardigheid van de betrokken onderneming en de omvang van de geboden zakelijke zekerheden. De methode waarmee de referentie- en disconteringspercentages worden berekend kan door de Autoriteit worden gewijzigd naargelang van de heersende marktsituatie. Wanneer de EVA-staten de berekeningsmethode van de referentie- en disconteringspercentages toepassen die is vastgesteld in de richtsnoeren die op het tijdstip van de toekenning van de lening van kracht zijn, en zich houden aan de in die richtsnoeren genoemde voorwaarden, dan omvat de rente in beginsel geen staatssteun.

4.5.2. Nieuwe maatregel

- (46) Als gevolg van de huidige financiële crisis hebben ondernemingen het ook steeds moeilijker om toegang te krijgen tot financiering voor de productie van milieuvriendelijke producten. Steun in de vorm van garanties zal niet altijd voldoende zijn om kostbare projecten te financieren waarmee wordt beoogd het niveau van milieubescherming te doen toenemen door vroeger aanpassing aan nieuwe normen die nog niet van kracht zijn of door verder te gaan dan die normen.

⁽¹⁹⁾ Zie voetnoot 9.

⁽²⁰⁾ EVA-staten die van deze faciliteit willen gebruikmaken, moeten de overnight rente online publiceren en moeten deze aan de Autoriteit ter beschikking stellen.

⁽²¹⁾ Zie voetnoot 9.

- (47) De Autoriteit is van oordeel dat het bereiken van milieudoelstellingen een prioriteit moet blijven ondanks de financiële crisis. De productie van milieuvriendelijkere, daaronder begrepen energiezuinigere, producten is in het gemeenschappelijk belang van de EER en de financiële crisis moet deze doelstelling niet in de weg staan.
- (48) Daarom zouden aanvullende maatregelen in de vorm van leningen met rentesubsidie de productie van „groene producten” kunnen bevorderen. Zij kunnen echter ernstige concurrentievervalsingen teweegbrengen en moeten derhalve strikt worden beperkt tot specifieke situaties en gerichte investeringen.
- (49) De Autoriteit is van mening dat de EVA-staten gedurende een beperkte periode de mogelijkheid moeten hebben om steun te verlenen in de vorm van een verlaging van het rentepercentage.
- (50) Op grond van artikel 61, lid 3, onder b), van de EER-Overeenkomst zal de Autoriteit rentesubsidies voor investeringskredieten als verenigbaar met de werking van de EER-Overeenkomst aanmerken, indien deze aan elk van de volgende voorwaarden voldoen:
- a) de steun betreft investeringskredieten voor de financiering van projecten ter vervaardiging van nieuwe producten die het niveau van milieubescherming aanmerkelijk verbeteren;
  - b) de steun is noodzakelijk om een nieuw project te kunnen opstarten. In het geval van bestaande projecten kan steun worden verleend wanneer deze, als gevolg van de nieuwe economische situatie, noodzakelijk wordt om het project voort te zetten;
  - c) de steun wordt uitsluitend verleend voor projecten ter vervaardiging van producten waarbij sprake is van vroege aanpassing aan toekomstige communautaire normen, of die verder gaan dan toekomstige communautaire milieunormen ⁽²²⁾ welke het niveau van milieubescherming doen toenemen, maar nog niet van kracht zijn;
  - d) voor producten waarbij sprake is van vroege aanpassing aan toekomstige communautaire milieunormen, vangt de investering uiterlijk op 31 december 2010 aan, met het doel de producten ten minste twee jaar vóór de inwerkingtreding van de norm op de markt te brengen;
  - e) de leningen mogen de kosten dekken van investeringen in materiële en immateriële activa ⁽²³⁾, met uitzondering van investeringskredieten die een productiecapaciteit van meer dan 3 % uitmaken op productmarkten ⁽²⁴⁾ waarop over de laatste vijf jaar vóór het begin van de investering het gemiddelde jaarlijkse groeipercentage van het schijnbare verbruik op de EER-markt, gemeten aan de hand van waardegegevens, lager lag dan het gemiddelde jaarlijkse groeipercentage van het bbp in de EER gedurende dezelfde referentieperiode van vijf jaar;
  - f) de leningen worden uiterlijk 31 december 2010 toegekend;
  - g) voor de berekening van de steun dient het individuele rentepercentage van de begunstigde, berekend op grond van de in punt 4.4.2 van deze richtsnoeren vervatte methode, het uitgangspunt te zijn. Op basis van deze methode kan de onderneming een rentekorting krijgen van:
    - 25 % voor grote ondernemingen;
    - 50 % voor kmo's;
  - h) het gesubsidieerde rentepercentage geldt gedurende een periode van ten hoogste twee jaar vanaf de toekenning van de lening;
  - i) de rentekorting mag worden toegepast op leningen die door de staat of openbare financiële instellingen worden verstrekt en op leningen die door particuliere financiële instellingen worden verstrekt. Er mag geen sprake zijn van discriminatie tussen publieke en particuliere entiteiten;
  - j) de steun wordt verleend aan ondernemingen die op 1 juli 2008 niet in moeilijkheden verkeerden ⁽²⁵⁾; de steun mag worden verleend aan ondernemingen die op die datum niet in moeilijkheden verkeerden doch vervolgens in moeilijkheden kwamen als gevolg van de wereldwijde financiële en economische crisis;
  - k) de EVA-staten zorgen ervoor dat de steun direct noch indirect aan financiële entiteiten wordt overgedragen.

4.6. Risicokapitaalmaatregelen

4.6.1. Bestaande regelgeving

- (51) De richtsnoeren inzake staatssteun ter bevordering van risicokapitaalinvesteringen in kleine en middelgrote ondernemingen noemen de voorwaarden waaronder staatssteun voor risicokapitaalinvesteringen als verenigbaar met de werking van de EER-Overeenkomst kan worden aangemerkt overeenkomstig artikel 61, lid 3, van de EER-Overeenkomst.

⁽²²⁾ Onder „toekomstige communautaire productnorm” wordt verstaan een verplichte communautaire norm die is vastgesteld maar nog niet van kracht is en waarmee de niveaus inzake milieubescherming worden bepaald waaraan in de Europese Unie verkochte producten moeten voldoen.

⁽²³⁾ In de zin van punt 70 van de richtsnoeren inzake staatssteun voor milieubescherming.

⁽²⁴⁾ In de zin van punt 58 van de richtsnoeren inzake regionale steunmaatregelen.

⁽²⁵⁾ Zie voetnoot 9.

- (52) Op grond van de ervaring die de Autoriteit met de toepassing van deze richtsnoeren inzake staatssteun ter bevordering van risicokapitaalinvesteringen heeft opgedaan, is zij van mening dat er in de EER geen sprake is van een algemeen marktfalen op het gebied van risicokapitaal. Zij erkent echter wel dat er voor sommige soorten investeringen in bepaalde ontwikkelingsfasen van ondernemingen lacunes op de markt zijn als gevolg van een imperfecte afstemming van het aanbod van en de vraag naar risicokapitaal, en dat deze lacunes algemeen kunnen worden aangeduid als een equity gap.
- (53) In punt 4.3 van genoemde richtsnoeren is bepaald dat voor financieringstranches van maximaal 1,5 miljoen EUR per doel-kmo over een periode van twaalf maanden, onder bepaalde omstandigheden wordt aangenomen dat er sprake is van marktfalen zonder dat dit door de EVA-staten behoeft te worden aangetoond.
- (54) Punt 5.1, onder a), van dezelfde richtsnoeren luidt: „De Autoriteit is zich ervan bewust dat de risicokapitaalmarkt en het aandelenkapitaaltekort voortdurend schommelingen vertonen en dat de mate waarin ondernemingen onder marktfalen te lijden hebben, afhankelijk is van hun grootte, de fase van bedrijfsontwikkeling waarin zij zich bevinden, en van de economische sector waartoe zij behoren. Daarom is de Autoriteit bereid te overwegen, risicokapitaalmaatregelen met investeringstranches die de drempel van 1,5 miljoen EUR per onderneming over een periode van één jaar overschrijden, verenigbaar met de werking van de EER-Overeenkomst te verklaren, mits de nodige bewijzen voor het marktfalen worden verstrekt.”.

4.6.2. Tijdelijke aanpassing van de bestaande regels

- (55) De onrust op de financiële markten heeft negatieve gevolgen gehad voor de risicokapitaalmarkt voor kmo's in de eerste groeifase, omdat de beschikbaarheid van risicokapitaal is afgenomen. Doordat de aan risicokapitaal verbonden risico's door investeerders thans veel hoger worden ingeschat en lagere rendementsverwachtingen tot onzekerheid hebben geleid, zijn investeerders momenteel geneigd in veiligere activa te beleggen waarvan de risico's gemakkelijker kunnen worden beoordeeld dan in het geval van risicokapitaalinvesteringen. Verder is ook de illiquiditeit van risicokapitaalinvesteringen een negatieve prikkel voor investeerders gebleken. Er zijn aanwijzingen dat de beperkte liquiditeit die daardoor in de huidige marktsituatie beschikbaar is, de equity gap van kmo's nog verder heeft vergroot. Het wordt daarom passend geacht de „safe-harbour”-drempel voor risicokapitaalinvesteringen tijdelijk te verhogen om het probleem van deze toegenomen equity gap aan te pakken en om het percentage van de minimale deelname van particuliere investeerders tijdelijk te verlagen tot 30 %, ook voor maatregelen die op kmo's buiten steungebieden zijn gericht.
- (56) Daarom worden op grond van artikel 61, lid 3, onder b), van de EER-Overeenkomst enkele maxima en minima die in de richtsnoeren inzake staatssteun ter bevordering van risicokapitaalinvesteringen in kmo's zijn vastgesteld, tijdelijk aangepast tot en met 31 december 2010, en wel als volgt:
- voor de toepassing van punt 4.3.1 worden de maximale financieringstranches per doel-kmo over een periode van twaalf maanden verhoogd van 1,5 miljoen EUR tot 2,5 miljoen EUR;
  - voor de toepassing van punt 4.3.4 bedraagt het minimumpercentage van de door particuliere investeerders te verstrekken financiering 30 %, zowel in als buiten steungebieden;
  - de overige in de richtsnoeren gestelde voorwaarden blijven van toepassing;
  - deze tijdelijke aanpassing van de richtsnoeren geldt niet voor risicokapitaalmaatregelen die onder de algemene groepsvrijstellingsverordening vallen;
  - de EVA-staten kunnen goedgekeurde steunregelingen aan de tijdelijke aanpassing van de richtsnoeren aanpassen.

4.7. Cumulering

- (57) De in deze richtsnoeren vastgestelde steunplafonds zullen worden toegepast, ongeacht of de steun voor het gesteunde project volledig uit staatsmiddelen dan wel gedeeltelijk door de Gemeenschap wordt bekostigd.
- (58) De tijdelijke steunmaatregelen waarin deze richtsnoeren voorzien, mogen niet worden gecumuleerd met steun in de zin van de de-minimisverordening voor dezelfde in aanmerking komende kosten. Indien de onderneming reeds vóór de inwerkingtreding van deze tijdelijke kaderregeling de-minimissteun heeft ontvangen, mag de som van de ingevolge de maatregelen van punt 4.2 van deze richtsnoeren ontvangen steun en de ontvangen de-minimissteun niet hoger zijn dan 500 000 EUR voor de periode tussen 1 januari 2008 en 31 december 2010. Het vanaf 1 januari 2008 ontvangen bedrag aan de-minimissteun moet in mindering worden gebracht op het bedrag aan verenigbare steun dat uit hoofde van de punten 4.3, 4.4, 4.5 of 4.6 voor hetzelfde doel is verleend.
- (59) De tijdelijke steunmaatregelen mogen met andere verenigbare steun of met andere vormen van communautaire financiering worden gecumuleerd mits de in de desbetreffende richtsnoeren of groepsvrijstellingsverordeningen vastgestelde maximale steunintensiteiten in acht worden genomen.

5. VEREENVOUDIGINGSMAATREGELLEN

5.1. Kortlopende exportkredietverzekering

- (60) De richtsnoeren betreffende kortlopende exportkredietverzekering bepalen dat verhandelbare risico's niet mogen worden gedekt door exportkredietverzekeringen met steun van de EVA-staten. Verhandelbare risico's zijn commerciële en politieke risico's met betrekking tot publieke en andere debiteuren die gevestigd zijn in de in de bijlage

bij die richtsnoeren vermelde landen, met een maximale risicoperiode van minder dan twee jaar. Risico's met betrekking tot debiteuren die gevestigd zijn in de EU-lidstaten en de EVA-staten en in zes andere landen die lid zijn van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO), worden als verhandelbaar beschouwd.

- (61) De Autoriteit is van mening dat er als gevolg van de huidige financiële crisis niet in iedere EVA-staat sprake is van een gebrek aan verzekerings- of herverzekeringcapaciteit, maar dat niet kan worden uitgesloten dat er in bepaalde landen tijdelijk geen dekking voor verhandelbare risico's beschikbaar is.
- (62) Punt 4, alinea 9-13, van de genoemde richtsnoeren bepaalt: „Onder dergelijke omstandigheden kunnen deze tijdelijk onverhandelbare risico's worden verzekerd door een openbare of door de overheid gesteunde exportkredietverzekeraar voor onverhandelbare risico's voor rekening of met garantie van de overheid. De verzekeraar moet zijn tarieven voor dergelijke risico's zoveel mogelijk afstemmen op die welke elders door particuliere exportkredietverzekeraars voor het betrokken risico worden berekend.

Een EVA-staat die van deze ontsnappingsclausule gebruik wil maken, moet zijn ontwerpbesluit onmiddellijk bij de Toezichthoudende Autoriteit van de EVA aanmelden. Deze aanmelding moet een marktverslag bevatten, waarin wordt aangetoond dat er op de particuliere verzekeringsmarkt geen dekking beschikbaar is. Dit dient te worden gestaafd met verklaringen van twee grote, bekende internationale particuliere exportkredietverzekeraars, alsmede van een nationale kredietverzekeraar, teneinde aldus het gebruik van deze ontsnappingsclausule te rechtvaardigen. Dat op de particuliere verzekeringsmarkt geen dekking beschikbaar is, kan echter eventueel ook worden aangetoond door middel van een marktverslag van een onafhankelijke adviseur die door de Autoriteit betrouwbaar en onpartijdig wordt geacht. De aanmelding dient bovendien een beschrijving te bevatten van de voorwaarden die de openbare of door de overheid gesteunde exportkredietverzekeraar voor deze risico's wil hanteren.

De Autoriteit onderzoekt, binnen twee maanden na deze aanmelding, of het gebruik van de ontsnappingsclausule strookt met de bovengenoemde voorwaarden en verenigbaar is met de EER-Overeenkomst.

Komt de Autoriteit tot de conclusie dat de voorwaarden voor het gebruik van de ontsnappingsclausule zijn nagekomen, dan geldt haar beschikking inzake de verenigbaarheid voor een periode van twee jaar, te rekenen vanaf de datum van de beschikking, op voorwaarde dat de marktomstandigheden die het gebruik van de ontsnappingsclausule rechtvaardigen, zich in die periode niet wijzigen.

Voorts kan de Autoriteit, in overleg met de EVA-staten, de voorwaarden voor het gebruik van de ontsnappingsclausule aanpassen. Tevens mag zij deze opschorten of vervangen door een ander geschikt systeem.”.

- (63) Die bepalingen, die van toepassing zijn op grote ondernemingen en kmo's, vormen in de huidige economische situatie een geschikt instrument voor het geval de EVA-staten van mening zijn dat er voor bepaalde verhandelbare kredietrisico's en/of voor bepaalde kopers van risicobescherming op de particuliere verzekeringsmarkt geen dekking beschikbaar is.
- (64) In dit verband is de Autoriteit van oordeel dat, om de procedure voor de EVA-staten te bespoedigen, de EVA-staten tot en met 31 december 2009 het ontbreken van een markt kunnen aantonen door voldoende bewijzen over te leggen van de onbeschikbaarheid van dekking voor het risico op de particuliere verzekeringsmarkt. Gebruikmaking van deze ontsnappingsclausule zal in ieder geval als gerechtvaardigd worden beschouwd indien:
- een grote, bekende internationale particuliere exportkredietverzekeraar en een nationale kredietverzekeraar bewijsmateriaal overleggen inzake de onbeschikbaarheid van dergelijke dekking, of
  - ten minste vier gerenommeerde, in de EVA-staat gevestigde exporteurs bewijsmateriaal overleggen inzake de weigering van verzekeraars om bepaalde activiteiten te dekken.
- (65) De Autoriteit zal, in nauwe samenwerking met de betrokken EVA-staten, zorgen voor een snelle vaststelling van besluiten betreffende de toepassing van de ontsnappingsclausule.

5.2. Vereenvoudiging van procedures

- (66) De in deze richtsnoeren bedoelde staatssteunmaatregelen moeten bij de Autoriteit worden aangemeld. Afgezien van de inhoudelijke maatregelen die in deze richtsnoeren worden behandeld, verbindt de Autoriteit zich ertoe te zorgen voor een snelle goedkeuring van steunmaatregelen waarmee overeenkomstig deze richtsnoeren de huidige crisis het hoofd moet worden geboden, mits de betrokken EVA-staten nauw samenwerken en volledige informatie verstrekken.
- (67) Deze verbintenis vormt een aanvulling op het lopende proces waarbij de Autoriteit momenteel werkt aan een aantal verbeteringen van de algemene staatssteunprocedures, met name om in nauwe samenwerking met de EVA-staten een snellere en doelmatigere besluitvorming mogelijk te maken. Dit algemene vereenvoudigingspakket dient met name gemeenschappelijke verbintenissen van de Autoriteit en de EVA-staten te bevatten om in elke fase van een staatssteunonderzoek tot beter gestroomlijnde en meer voorspelbare procedures te komen en een snellere goedkeuring van ongecompliceerde zaken mogelijk te maken.

6. MONITORING EN VERSLAGLEGGING

- (68) Volgens Besluit nr. 195/04/COL van de Toezichthoudende Autoriteit van de EVA van 14 juli 2004 betreffende de uitvoeringsbepalingen als bedoeld in artikel 27 van deel II van Protocol nr. 3 bij de overeenkomst tussen de EVA-staten betreffende de oprichting van een Toezichthoudende Autoriteit en een Hof van Justitie en tot vaststelling van de bepalingen voor de toepassing van artikel 1 van deel I van dat protocol, moeten de EVA-staten jaarlijks bij de Autoriteit verslagen indienen.

- (69) Uiterlijk op 31 juli 2009 brengen de EVA-staten verslag uit over de regelingen die zij op grond van deze richtsnoeren hebben vastgesteld.
- (70) De EVA-staten leggen gedetailleerde dossiers aan over de verlening van steun die onder deze richtsnoeren valt. Deze dossiers, die alle gegevens moeten bevatten die nodig zijn om te kunnen nagaan of aan de vastgestelde voorwaarden is voldaan, moeten tien jaar worden bewaard en op verzoek aan de Autoriteit worden verstrekt. De EVA-staten moeten met name informatie hebben opgevraagd waaruit blijkt dat de begunstigen van de in de punten 4.2, 4.3, 4.4 en 4.5 genoemde steun op 1 juli 2008 niet in moeilijkheden verkeerden.
- (71) Naast deze vereisten moeten de EVA-staten uiterlijk 31 oktober 2009 bij de Autoriteit een verslag indienen over de maatregelen die zij op grond van deze richtsnoeren hebben getroffen. Dat verslag dient met name elementen te bevatten die pleiten voor handhaving door de Autoriteit van de in deze richtsnoeren genoemde maatregelen tot na 31 december 2009, alsmede gedetailleerde informatie over de milieuvoordelen van de gesubsidieerde leningen. De EVA-staten verstrekken deze informatie uiterlijk op 31 oktober van elk jaar voor elk verder jaar dat deze richtsnoeren worden toegepast.
- (72) De Autoriteit kan om aanvullende inlichtingen verzoeken met betrekking tot de verleende steun, om na te gaan of is voldaan aan de voorwaarden van de beschikking of het besluit van de Autoriteit waarmee de steunmaatregel is goedgekeurd.
7. SLOTBEPALINGEN
- (73) De Autoriteit past deze richtsnoeren toe vanaf de datum van goedkeuring ervan. Deze richtsnoeren zijn gerechtvaardigd door de huidige uitzonderlijke, tijdelijke financieringsproblemen in verband met de bankcrisis, en zij zullen niet worden toegepast na 31 december 2010. Na overleg met de EVA-staten kan de Autoriteit de mededeling vóór die datum herzien op basis van belangrijke overwegingen op economisch gebied of op het gebied van het mededingingsbeleid. Waar nodig en nuttig, kan de Autoriteit tevens specifieke aspecten van haar benadering verder verduidelijken.
- (74) De Autoriteit past de bepalingen van deze richtsnoeren toe op alle aangemelde risicokapitaalmaatregelen ten aanzien waarvan zij na de vaststelling van deze richtsnoeren een besluit moet nemen, zelfs indien de maatregelen reeds vóór de vaststelling van deze richtsnoeren waren aangemeld.
- (75) Overeenkomstig de richtsnoeren betreffende de vaststelling van de toepasselijke regels voor de beoordeling van onrechtmatig verleende staatssteun, past de Autoriteit de volgende regels toe op niet-aangemelde steun:
- a) deze richtsnoeren, indien de steun na de vaststelling van deze richtsnoeren is verleend;
  - b) de richtsnoeren die van toepassing waren toen de steun werd verleend, in alle overige gevallen.
- (76) De Autoriteit draagt, in nauwe samenwerking met de betrokken EVA-staten, zorg voor een snelle besluitvorming na volledige aanmelding van de maatregelen waarop dit instrument van toepassing is. De EVA-staten dienen de Autoriteit van hun plannen in kennis te stellen en hun voornemen om dergelijke maatregelen te nemen zo snel en volledig mogelijk in te dienen.
- (77) De Autoriteit wil eraan herinneren dat eventuele verbeteringen van de procedures slechts mogelijk zijn wanneer duidelijke en volledige aanmeldingen worden ingediend.
-

BIJLAGE

Tijdelijke kaderregeling „safe-harbours” in basispunten (*)			
Ratingcategorie (Standard & Poor's)	Zekerheidsstelling		
	Hoog	Normaal	Laag
AAA	40	40	40
AA+ AA AA-	40	40	40
A+ A A-	40	55	55
BBB+ BBB BBB-	55	80	80
BB+ BB	80	200	200
BB- B+	200	380	380
B B-	200	380	630
CCC en lager	380	630	980

(*) Voor ondernemingen zonder kredietverleden of waarvan de rating niet op grond van een balansbenadering wordt bepaald, zoals bepaalde special-purpose-entiteiten of startende ondernemingen, kunnen de EVA-staten een verlaging toekennen met maximaal 15 % (25 % voor kmo's) van de bijzondere „safe-harbour”-premie die in de richtsnoeren inzake staatssteun in de vorm van garanties op 3,8 % wordt bepaald. De premie kan echter nimmer lager zijn dan de premie die voor de moederonderneming of moederondernemingen zou gelden.